

Nr 10

Utlåtande i anledning av motioner om rätt till fångst av vildmink utan innehav av jaktkort.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 377 i första kammaren av herrar *Carlsson, Georg, och Andersson, Axel Emanuel*, samt nr 433 i andra kammaren av herr *Elmwall m. fl.*

I motionerna, som är likalydande, anföres inledningsvis, att den allt vanligare förekommande vildminken utgör en fara för såväl fisk- som kräftbeståndet i en del sjöar och att det är nödvändigt att beståndet av vildmink minskas kraftigt. Frågan är enligt motionärerna uppmärksammas av jaktvårdsmyndigheterna, som uppmanat de jaktintresserade att hålla efter detta skadedjur. Den effektivaste fångstmetoden i fråga om vildmink torde vara fångst med fälla. Motionärerna anser att varje markägare bör äga rätt att på detta sätt fånga vildmink, som åstadkommer skada på fisk- och kräftbeståndet inom fastighetens område. Gällande bestämmelser innebär emellertid att den som vill fånga vildmink måste erlægga jaktvårdsavgift och inneha jaktkort. Sådana som icke bedriver jakt i egentlig mening och alltså icke har jaktkort äger således icke fånga vildmink i fälla. I stor utsträckning gäller detta småstuge- och villaägare, jordägare med smärre jordlotter och arrendatorer. Enligt motionärernas mening bör vildmink få fångas av envar på egen mark eller på annans mark, om det sker på markägarens uppdrag, utan krav på innehav av jaktkort. Frågan bör lämpligen överlämnas till 1949 års jaktutredning.

Motionerna utmynnar i en hemställan »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag angående rätt till fångst av vildmink utan innehav av jaktkort i enlighet med motionens syfte».

Över motionerna har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver utlåtanden inhämtats från domänstyrelsen, fiskeristyrelsen samt länsstyrelserna i Jönköpings, Blekinge, Örebro och Jämtlands län. Länsstyrelserna i Jönköpings, Blekinge och Jämtlands län har vid sina utlåtanden fogat yttranden från respektive läns jaktvårdsförening. På begäran av utskottet har yttranden dessutom avgivits av Svenska jägareförbundet och Jägarnas riksförbund.

Gällande bestämmelser

Lagen den 3 juni 1938 om rätt till jakt innehåller i 26 § vissa bestämmelser om jaktvårdsavgift och jaktkort. Som huvudregel gäller att den som vill utöva jakt är pliktig erlægga jaktvårdsavgift och som bevis härom vid jakten medföra jaktkort. Denna skyldighet föreligger oberoende av var jakten äger rum och oberoende av vilket slags jaktredskap som användes. Skyldigheten är dock inte undantagslös. Befriade är dels Konungen och medlemmar av det kungliga huset och dels i viss omfattning svenska och norska lappar. Dessutom föreligger undantag för sådana fall som avses i 14 § 2 mom. och 15 § jaktlagen.

Stadgandet i 14 § 2 mom. innebär, att den som tillfälligtvis påträffar säl eller djur, tillhörande någon av följande arter, nämligen mullvadar, näbbmöss, fladdermöss, hasselmöss, sorkdjur (sorkar och lämlar), råttor och möss, var det än är, äger döda och behålla djuret. I 15 § stadgas bl. a., att om räv, grävling, iller, mink, mård, hermelin, vessla, ekorre, vildkanin, igelkott samt berguv och vissa andra fågelarter inkommer i gård eller trädgård, äger den som bor där eller innehar trädgården ävensom hans folk rätt att döda och behålla djuret, även om jakträtten tillkommer någon annan.

Av influtna jaktvårdsavgifter bildas en fond (*jaktvårdsfonden*), som efter Kungl. Maj:ts bestämmande användes till främjande av jaktvården inom riket. Även vissa andra medel tillföres fonden. Jaktvårdsavgiftens belopp fastställs av Kungl. Maj:t och uppgår för närvarande till 10 kronor per jaktår för jakt inom visst län och i angränsande län intill tio kilometer från länsgränsen.

Närmare bestämmelser om uppbörd av jaktvårdsavgift och utfärdande av jaktkort m. m. meddelas i en särskild *kungörelse den 1 juni 1951 (nr 297)*. Avgiften erlägges på postanstalt genom inbetalning på ett särskilt postgirokonto. Jaktkortet utfärdas i samband med inbetalningen.

Beträffande jaktsättet må nämnas följande bestämmelser i *jaktstadgan den 3 juni 1938*.

Enligt 3 § får som huvudregel jakt icke utövas med bl. a. gift, sax, snara, fälla, giller eller annat fångstredskap, varmed djur kan dödas eller lemlästas. Undantag föreligger enligt 6 § bl. a. i följande hänseenden. Gift får användas i avsikt att döda kråka och skata ävensom råttor och möss. Sax får användas för fångande av dels varg, järv, mink och säl samt, i viss utsträckning, uter dels ock räv samt hermelin och andra smärre pälsbärande djur inom Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län. För utsättande av sax fordras dock regelmässigt tillstånd av länsstyrelsen. Vidare är det tillåtet att använda fällor, flak eller andra dylika giller, vari djur kan dödas eller lemlästas, förutom i hus eller gård även till fångst av hermelin och andra smärre pälsbärande djur. För fång-

ande av levande djur över huvud taget får med visst undantag, avseende fridlysta fåglar, användas burar och fällor, om dessa är så inrättade, att det fångade djuret ej skadas. Fångstredskapet skall dock dagligen vittjas.

Ett tillåtet fångstmedel, som är av sådan art att det är farligt för människor eller husdjur, får icke begagnas utan tillstånd av markens innehavare och den som jakträtten där eljest tillkommer.

Tidigare behandling i riksdagen

I likalydande motioner till 1957 års riksdag yrkade i första kammaren (I:164) herrar *Boman* och *Johansson, Anders*, och i andra kammaren (II:199) herrar *Jacobsson* i Tobo och *Persson* i Svensköp att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t fästa uppmärksamheten på frågan om vildminkens skadegörelse och anhålla om de åtgärder som efter en snabb utredning kunde befinnas vara påkallade.

I avgivna yttranden över motionerna tillstyrktes dessa av domänstyrelsen efter hörande av Svenska jägareförbundet, fiskeristyrelsen, länsstyrelsen i Jönköpings län och Jägarnas riksförbund. Lantbruksstyrelsen förordade en avvaktande hållning i avbidan på resultatet av pågående utredning inom jägareförbundet angående vildminkens utbredning och planerad undersökning inom Svenska pälsdjursuppfödarens riksförbund om i vilken utsträckning rymnings säkra stängsel användes vid minkfarmer.

Allmänna beredningsutskottet anförde i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 12/1957) i anledning av motionerna bl. a., att antalet odlade minkar i landet beräknats vid tiden för avpälningen uppgå till omkring 1,2 miljoner, de årligen saluförda skinnen till omkring 800 000 och bruttointäkterna till ungefär 55 miljoner kronor om året samt att man redan kort tid efter det minkodling år 1928 börjat på allvar bedrivs i Sverige kunde iakttaga skadegörelse av minkar, som rymt eller utsläppts från farmerna. Under krigs- och efterkrigsåren ökade antalet vildminkar i oroväckande grad, vilket uppgivits sammanhänga med bl. a. bristfälligheter i inhägnader och burar.

Utskottet anförde vidare bl. a. följande.

Vittnesbörden om vildminkens ökade utbredning och skadegörelse är i dagens läge så talrika och samstämmiga, att det enligt utskottets mening icke kan råda någon tvekan om att effektiva åtgärder är påkallade. Förvarande spörsmål har under de senaste årtiondena vid upprepade tillfällen föranlett framställningar med förslag till åtgärder. Sälunda föreslog Svenska jägareförbundet och Svenska fiskevårdsförbundet i en gemensam framställning till Kungl. Maj:t år 1948 på anförda skäl ändring i jaktstadgan av innebörd att sax skulle få användas jämväl för fångande av mink samt att särskild författning skulle utfärdas angående skyldighet för innehavare av minkfarm att hålla sådant stängsel kring anläggningen eller eljest hålla

djuren instängda på sådant sätt, att de icke kunde komma in på mark, som ej tillhörde anläggningen. Framställningar om stängselskyldighet har jämväl gjorts exempelvis av Jämtlands läns fjäderfäavelsförening och Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott. I övrigt har bl. a. framförts förslag att statsmakterna skulle ställa medel till länsstyrelsernas, landstingens och kommunernas förfogande för utbetalning av skottpengar på mink samt att jaktlagen skulle ändras så, att envar ägde jaga mink å annans jaktområde och behålla vid sådan jakt nedlagda minkar.

Beredningsutskottet anslöt sig till motionärernas uppfattning i frågan och föreslog att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av de åtgärder till förhindrande av skadegörelse av mink som efter en snabb utredning kunde befinnas vara påkallade.

Motionerna har sedermera överlämnats till 1949 års jaktutredning.

Yttranden över föreliggande motioner

Motionerna tillstyrkes eller lämnas utan erinran av *fiskeristyrelsen, länsstyrelserna i Blekinge och Örebro län* samt *Jägarnas riksförbund* men avstyrkes av *domänstyrelsen* samt *länsstyrelserna i Jönköpings och Jämtlands län*. *Svenska jägareförbundet* har en tveksam inställning men motsätter sig icke utredning.

Uppgifter om vildminkens utbredning och skadegörelser förekommer i några yttranden.

Domänstyrelsen anför följande.

Vildminken har under de senaste decennierna visat en mycket snabb spridning och förekommer numera nästan överallt i riket. Den gör stor skada på fisk och kräftor, men även sjöfågeln är utsatt för omfattande skadegörelse. På vissa platser har minken också förorsakat skada på beståndet av tjäder, orre, järpe, fasan och raphöns. Ej heller harstammen har undgått skadegörelse. I hönsgårdar har skadegörelsen understundom varit allvarlig. Det bör omnämnas att minken dödar icke bara vad han för tillfället behöver till föda, utan allt vad han kan komma över. Oaktat det värdefulla pälsverk, som minken lämnar, betraktas djuret såsom icke önskvärdt i landets fauna.

Länsstyrelsen i Örebro län uppger följande.

Den förvildade minken, ett främmande inslag i vår fauna, förekommer tyvärr inom sjösystemen i länets alla delar. Hans skadegörelse å fisket är stor och särskilt kännbar för det värdefulla kräft- och laxöringsfisket. Även för sjöfågeln, som här omfattas med stort intresse till följd av de för dessa fåglar gynnsamma betingelserna i länet, är minken en svår skadegörare. Beståndet av minken är på gynnsamma lokaler anmärkningsvärt tätt, vilket torde sammanhänga med hans vida diet (fåglar, ägg, fisk, kräftor, musslor etc.). Det inhemska djurlivet är ej inställt å skydd mot denne av människan importerade fiende med angreppsmetoder, eljest främmande för svenskt djurliv.

Minkens skadegörelser har föranlett myndigheter och jaktorganisationer att företaga vissa motåtgärder. Beträffande sådana redan vidtagna åtgärder upplyser *Svenska jägareförbundet* följande.

Under de senaste budgetåren har Kungl. Maj:t på framställning av jägareförbundet anvisat länsjaktvårdsföreningarna bidrag ur jaktvårdsfonden för bekämpning av vildminken. För innevarande budgetår har Kungl. Maj:t därutöver anvisat förbundet ett särskilt bidrag av 50 000 kronor för en s. k. minkkampanj. Hälften av detta bidrag har utgått från jaktvårdsfonden och den andra hälften från de av fiskeristyrelsen förvaltade vattenavgifterna jämlikt 2 kap. 10 § vattenlagen. Denna kampanj pågår för närvarande. Jämväl för instundande budgetår kommer förbundet att hemställa om bidrag av jaktvårdsmedel till länsjaktvårdsföreningarna för fortsatt bekämpning av vildminken. Dessa bidrag användas bland annat för att ställa minkfällor till fångstmännens förfogande till betydligt reducerat pris eller utan kostnad. Vidare har förbundet utgivit en upplysningsbroschyr, som utgått i 75 000 exemplar.

Domänstyrelsen uppger att styrelsen verkat för intensifierad jakt efter mink på skogar under dess förvaltning.

Beträffande skälen för och emot motionerna innehåller remissyttrandena i huvudsak följande.

Av de remissinstanser som har en positiv inställning till motionärernas förslag anför *fiskeristyrelsen*, att det ur det allmänna fiskeriintressets synpunkt är betydelsefullt, att bekämpandet av vildminken underlättas icke blott ekonomiskt som redan skett utan även i lagstiftningsväg. Möjligen kan ifrågasättas, om vildminksfångsten verkligen behöver stimuleras genom införande av kortfri jakt i betraktande av å ena sidan den låga avgiften för jaktkort och å andra sidan det förhållandet att goda priser kan erhållas på vildminkskinn. Emellertid kan det enligt styrelsens mening ur psykologisk synpunkt ha sin betydelse att fångst av vildmink med fällor blir likställd med fångst av skadedjur i allmänhet.

Jägarnas riksförbund anser att vildminkens skadegörelser medfört ett ur viltvårdssynpunkt allvarligt läge och att det bör ligga i jaktvårdens intresse att pröva och stödja alla åtgärder som kan vara ägnade att nedbringa minkstammen. Det är enligt förbundets uppfattning synnerligen angeläget att utredningen påskyndas innan minkskadorna får en omfattning som gör det allt svårare att bemästra dem.

Av de negativt inställda remissinstanserna anför *domänstyrelsen* följande.

Förslag har tidigare framkommit, innebärande att jakt efter vildkanin — som på Gotland och vissa platser i sydligaste Sverige förorsakar omfattande skadegörelse — skulle få bedrivas utan innehav av jaktkort. Sålunda föreslog länsstyrelsen i Gotlands län redan 1948 sådan ändring av 26 § 2 mom. jaktlagen »att bestämmelserna om jaktvårdsavgift icke, såvitt avser Gotlands län, skola äga tillämplighet i fråga om jakt med iller och nät å

vildkanin, oavsett å vad slags mark jakten bedrivs och oavsett om utövaren äger jakträtt å marken eller ej, dock att vid sådan jakt skjutvapen och hund ej få medföras».

Domänstyrelsen ansåg i sitt häröver avgivna underdåniga utlåtande den 8 april 1949, att den föreslagna befrielsen från jaktvårdsavgift (då 3 kronor) icke var av den betydelse, att den i nämnvärd grad stimulerade till ökad jakt efter kanin.

Med anledning av ovanstående framställning meddelade Kungl. Maj:t beslut den 30 juni 1949. I detta beslut har Kungl. Maj:t medgivit tillstånd att försöksvis använda trampsax i syfte att decimera vildkaninbeståndet men icke besvarat frågan om befrielse från att erlägga jaktvårdsavgift.

Med hänsyn till de konsekvenser som ett undantag från bestämmelserna om skyldighet att innehava jaktkort skulle medföra, har man släppt tanken på sådan befrielse. Önskvärdheten att underlätta efterhållande av mink talar för motionärernas förslag. Då man emellertid kan räkna med att de som vilja bedriva jakt eller fångst av mink även pläga utöva annan jakt, för vilken erfordras innehav av jaktkort, synes den föreslagna befrielsen i praktiken icke komma att ha någon större betydelse.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, vars yttrande i huvudsak överensstämmer med vad länets jaktvårdsförening uttalat, anför följande.

De i 26 § 2 mom. jaktlagen stadgade undantagen från skyldigheten att erlägga jaktvårdsavgift bör enligt länsstyrelsens mening ej utsträckas att även avse fångst av vildmink. Detta kan nämligen medföra krav på att också annat skadegörande vilt, t. ex. vildkanin, som på vissa håll torde åstadkomma avsevärda skador, bör få fångas utan innehav av jaktkort.

Motionärerna synes närmast avse att småstuge- och villaägare med smärre jordlotter samt arrendatorer skulle på egen mark eller på annans mark efter medgivande av markägaren få fånga mink utan att inneha jaktkort. Med anledning härav vill länsstyrelsen framhålla att, om vederbörande är jaktintresserad, anskaffar han säkerligen jaktkort och de, som ej är intresserade av jakt över huvud, kommer sannolikt ej att i någon nämnvärd utsträckning ägna sig åt denna jakt. Man bör därför ej uppluckra bestämmelserna om krav på innehav av jaktkort. Härtill kommer att nämnda kategorier, som ofta torde sakna erfarenhet av jakt och intresse för jakt och djurliv, lätt kan komma att göra sig skyldiga till djurplågeri eller inhuman jakt, t. ex. genom att fånga digivande hona och därigenom låta minkvalparna svälta till döds m. m.

Jämtlands läns jaktvårdsförening yttrar bl. a. följande.

Kontroll av att envar jägare erlägger jaktvårdsavgift har visat sig ganska tidsödande och besvärlig. Skulle vid fångst av mink jaktvårdsavgift ej behöva erläggas skulle detta kontrollarbete i avsevärd grad försvåras. Sax eller lådfälla utsatt för fångst av t. ex. hermelin, utter, mård eller t. o. m. räv skulle kunna tas som förevändning att fånga mink. En jägare utrustad med småviltstudsare eller hagelgevär men utan jaktkort skulle vid kontroll undgå åtal genom att påstå sig vara ute på jakt efter mink. Varje fångad vildmink representerar i genomsnitt ett värde motsvarande tre till femton gånger årsavgiften för ett jaktkort, varför skyldigheten att erlägga jaktvårdsavgift knappast kan menligt inverka på intresset för fångsten i fråga. En betydande del av just dessa jaktvårdsavgifter finansierar dessutom —

genom bidrag till fällor, skottpengar för minkungar m. m. — minkkampanjer i riket. Vid jakt på mink inom »gård eller trädgård» behöver den jagande ej inneha jaktkort, varför den i motionen åsyftade minkfångsten, utövad av småstuge- och villaägare, icke på något sätt besvärar av nuvarande bestämmelser.

Länsstyrelsen i Jämtlands län ansluter sig i huvudsak till vad länets jaktvårdsförening anfört.

Svenska jägareförbundet uttalar vissa betänkligheter av väsentligen samma innebörd som dem domänstyrelsen anfört. Förbundet förklarar dock att förbundet icke vill motsätta sig utredning utan förordar att motionerna överlämnas till 1949 års jaktutredning.

Utskottet

Motionärernas uppfattning att vildminkens utbredning och skadegörelse blivit ett allvarligt problem från fiske- och viltvårdssynpunkt delas till fullo av utskottet. Som framgår av den tidigare redogörelsen har frågan uppmärksamats av myndigheter och jaktorganisationer och föranlett att vissa motåtgärder vidtagits, huvudsakligen av ekonomisk art, såsom anslag för upplysningsverksamhet och för tillhandahållande av fällor kostnadsfritt eller till nedsatta priser. Efter framställning av 1957 års riksdag har vidare 1949 års jaktutredning fått i uppdrag att verkställa en skyndsamt utredning rörande åtgärder till förhindrande av skadegörelse av mink. Bland de åtgärder som avsågs i denna framställning må särskilt framhållas skyldighet för minkuppfödare att hålla rymningssäkra stängsel kring minkgårdarna. Självfallet är detta ett mycket väsentligt led i bekämpandet av vildminken. Anstalter som vidtages för att nedbringa vildminkstammen blir meningslösa om man icke samtidigt kan förhindra fortlöpande tillskott av minkar, som rymmer från farmarna.

Motionärernas förslag innebär ett ytterligare bidrag till redan vidtagna eller föreslagna åtgärder för att underlätta vildminkens bekämpande. För närvarande fordras för rätt att jaga vildmink — även med fälla — att jaktvårdsavgift erlägges och jaktkort medföres. Befrielse från denna skyldighet föreligger endast om mink kommer in i »gård eller trädgård», för vilket fall den som bor där eller innehar trädgården liksom dennes folk äger döda och behålla djuret. Motionärerna önskar få till stånd en sådan ändring av dessa bestämmelser att vildmink skall kunna fångas i fälla, var detta än sker, utan skyldighet att lösa jaktkort.

Vildminkens skadegörelser är så betydande att varje befogat förslag till åtgärder som kan underlätta bekämpandet bör mottagas med tillfredsställelse. För motionärernas förslag att slopa skyldigheten att lösa jaktkort talar otvivelaktigt goda skäl. Eftersom vildminken allmänt betraktas som

ett skadedjur ter det sig främmande för många att jaktkort skall krävas för rätt att fånga och döda mink.

I några remissyttranden har emellertid uttalats starka betänkligheter mot förslaget. Delvis synes dock dessa vara mindre vägande. I anledning av vad i ett yttrande anförts därom att befrielse i förevarande fall från skyldighet att lösa jaktkort skulle försvåra kontrollen av annan jakt må erinras om att motionärerna med sin hemställan endast åsyftar fångst med fälla. Några remissinstanser anför att den föreslagna uppmjukningen av bestämmelserna om skyldighet att erlægga jaktvårdsavgift icke skulle ha större betydelse, eftersom de som är jaktintresserade säkerligen ändå löser jaktkort och de som över huvud taget ej är intresserade av jakt sannolikt ej kommer att i nämnvärd utsträckning ägna sig åt minkfångst. Ej heller detta argument synes fritt från invändningar. De som kanske framför allt skulle vara betjänta av att kravet på jaktkort slopas är nämligen sådana personer som bedriver fiske och kräftfångst. Dessa saknar ofta anledning att eljest förvärva jaktkort.

Utskottet vill emellertid inte bestrida att skäl även kan anföras mot motionärernas förslag. En eftergift av kravet på jaktkort kan komma att medföra att jakten på vildmink i ökad utsträckning bedrivs av personer, som ej har erfarenhet av jakt och viltvård. Fri jakt på vildmink kan därför komma att gå ut över annat pälsbärande småvilt, som man icke önskar utrota, t. ex. hermelin.

Den av motionärerna väckta frågan rymmer många olika aspekter och ett bestämt ställningstagande synes icke böra ske utan en närmare utredning. Motionärerna har också förordat att frågan i detta syfte överlämnas till 1949 års jaktutredning. Eftersom jaktutredningen redan erhållit uppdrag att föreslå lämpliga åtgärder för att underlätta vildminkens bekämpande anser utskottet att även de synpunkter som framkommit i motionerna och i detta utlåtande bör bringas till utredningens kännedom.

I det utlåtande som låg till grund för riksdagens beslut år 1957 fann allmänna beredningsutskottet angeläget att utredningen med hänsyn till de stora ekonomiska värden som här stode på spel verkställdes skyndsamt. Tredje lagutskottet vill för sin del starkt understryka detta uttalande. Vildminkens härjningar ökar så snabbt att effektivare motåtgärder än hittills bör sättas utan onödigt dröjsmål. Utskottet vill därför uttala den förhoppningen att utredningen skall kunna bedrivas så skyndsamt att förslag till åtgärder, för vilkas genomförande riksdagens samtycke må fordras, kan föreläggas 1960 års riksdag.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I:377 och II:433, icke måtte föranleda annan riksdagens åtgärd än att riksdagen i skri-

velse till Kungl. Maj:t hemställer att motionerna och detta utlåtande överlämnas till 1949 års jaktutredning.

Stockholm den 17 mars 1959

På tredje lagutskottets vägar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Osvald, Grym, Georg Carlsson, Kristiansson, Ebbe Ohlsson, Åke Larsson, fru Nilsson och herr Gunnar Petersson;

från andra kammaren: herrar Levin, Johansson i Torp*, fru Torbrink, herrar Wachtmeister*, Grebäck*, fru Lindberg, herrar Rimås* och Hedin.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.